

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

SZAKIRODALOM

DR. ROMÁNY PÁL:

A TANYARENDSZER MA

(Kossuth Könyvkiadó, 1973. 125 old.)

Az „Új falu” sorozat legjobb könyveinek olvasásakor mindig úgy érzem, hogy a „Magyarország felfedezése” kötetek — csupán méretében — kicsinyített változatát tartom a kezembem. Romány Pál tanyarendszerről szóló frását olvasva pedig különösen erős volt ez az érzésem.

Pedig Erdei Ferencnek a tanyakérdéssel foglalkozó munkássága után nem könnyű feladatot vállal magára az, aki újat, fontosat akar mondani erről a témáról. *A tanyarendszer ma* című könyv azonban azt bizonyítja, hogy nemesak indokolt, de egyenesen szükséges ma is a konkrét és őszinte beszéd.

Romány Pál könyve úgy kezdődik, mint a hasonló témájú szociográfiai munkák általában. Áttekinti a magyar tanyakérdés történetét, és ebből a visszapillantásból az derül ki, hogy a tanyák léte valóban mindig kérdéses volt. Nagyon is konkrét gazdasági szükségéből fakadó keletkezésük óta ugyanis úgyszólván minden kormányzat hozott valamilyen tiltó rendszabályt a tanyák ellen. Ezek a tilalmak nagyon sokfélék voltak, s tulajdonképpen csak egy közös vonásuk van, nevezetesen az, hogy sohasem érték el a céljukat, s a tanyák nem szűntek meg, de számuk időnként még növekedett is. Pontosan így volt ez 1945 után is. Súlyos pénzbírsággal fenyegették azt, aki új tanyát találna építeni, a meglevők lakosai ellen pedig „ideológiai harc” indult, amely a paraszti elmaradottság jelképévé tette a tanyasi embert.

Romány Pál könyve azonban kimondatlanul is amellett érvel, hogy a tilalmazó rendeletek önmagukban semmit sem oldanak meg akkor, ha a tiltott jelenséget kiváltó társadalmi és gazdasági tényezők továbbra sem szűnnek meg. Hiszen a tanyák száma is csak azután kezdett számottevően csökkenni, amikor a mezőgazdaság kollektivizálásával megszűnt — illetve megglazult — „a tanya fő előnye: a lakóhely és a munkahely egysége”, vagyis éppen az a kapcsolat, amelynek hatására egy-két évszázaddal korábban kialakult a magyar tanyarendszer.

Ez azonban már a könyv második részének a témája, ahol a kétségtelenül bomló, de eközben igen érdekes változatokat produkáló tanyavilág mai képét vázolja elénk a szerző. A könyvnek ez a nagyobb fejezete már a mai valóságról nyújt kézzelfogható ismereteket.

Olvasva nyomon követhetjük, hogy a mezőgazdaság nagyüzemi átalakulása miatt miként cserélte fel foglalkozását és hagyta el tanyáját sok városba és iparba vándorló tanyai ember (zárójelben jegyzem meg, tanulságos lett volna, ha a szerző a falusi lakosság elvándorlási hullámahoz mérve is bemutatja a tanyasiak „népmozgalmát”). Ennek eredményeként kétségtelenül sok tanya megszűnt, de még több maradt meg, s ezek igen változatos módon sorvadnak, léteznek vagy éppen virágoznak.

A tanyakérdéssel foglalkozó írásoknak — a legjobbakat kivéve — általános hibája az, hogy egységesnek tekintik a tanyakérdést és mivel nem számolnak a változatok sokféleségével, megoldásra vonatkozó egysíkú javaslatok is csak szűk körben lehetnek hatékonyak. Romány Pál könyvének különös érdeme az, hogy fölisméri és megfogalmazza a magyar tanyarendszer jelenlegi helyzetének belső differenciáltságát, s könyvének további részeiben minden véleményalkotásnál és javaslattevésnél ennek megfelelően árnyalja mondanivalóját.

A szerző röviden — sőt, a tanyakérdés iránt érdeklődő olvasó számára kifejezetten kurtán — bemutatja az általa kategorizált tanyatípusokat. Megismerjük a *kisüzemi tanyát*, amely tulajdonképpen a felszabadulás előtti „átlag”-tanya relikuma, a *háztáji tanyát*, ahol a lakóhely és a munkahely egysége már csak a háztáji tevékenységre vonatkozik, s az *önellátó tanya* típusát, amely még további változatokra is bontható, s elsősorban az jellemzi, hogy a lakóhely és a munkahely különben elvált egymástól, de a ház körüli tevékenységet valóságos „másodállásként” üzik. Ismét mások a — zömmel új keletű — „kerti tanyák”, amelyek inkább csirái egy fejlettebb települési formának, szemben az úgynevezett *átmeneti tanyákkal*, melyeket elsősorban a kényszerűség (lakáshiány) éltet remélhetően nem túl sokáig. Végül szó esik az *átalakult tanyákról* is, amelyek csak eredetüket és formai jegyeiket illetően tanyák, valójában azonban már más, „korszerűbb” feladatot látnak el.

Mintán megtudtuk, hogy mi a különbség a tanyák és „tanyák” között, a szerző megismertet bennünket a tanyák népének *demográfiai helyzetével, lakásvisszonyaival, munkájával, keresetével*, s általában a *tanyai élettel*. Érdekes sokszínű ez a kép, s nagyon tanulságosak azok az eltérések, amelyek a különböző tájegységek (Duna—Tisza köze, Tiszántúl, Nyírség, Alföld) között mutatkoznak. Bizonyára még tanulságosabb lett volna, ha nemcsak a különböző tájegységek helyzetét elemezné, de a tanyakérdés különböző ismérveinek földrajzi megoszlását is vizsgálná és értékelné a könyv.

Szeretném megismételni, hogy az *egész tanyakérdés differenciált voltának* bemutatását érzem a tanulmány egyik fő értékének. Ezt a differenciálást a szerző nemcsak a *tanyák funkciója* szerint, de a *benne lakók szándékai* alapján is elvégzi. Így tudjuk meg, hogy az alföldi tanyák népének egyhatoda az

elmúlt évtizedben búcsút mondott ennek az életformának. A tanyán maradtaknak közel egynegyede már erősen elhatározta, hogy „beköltözik” — belterületen levő tulajdonnal rendelkezik —, egyhatoduk pedig ilyesmire gyűjt. A szerző által idézett vizsgálatba vont tanyai családoknak *több mint fele* azonban úgy nyilatkozott, hogy „minden tagja továbbra is tanyán akar élni”. Mindezek alapján Romány Pál jogosan állapítja meg, hogy „a tanyák fennmaradása még hosszú időre jellemző lesz az Alföldön”.

Ezekről a még sokáig tanyán maradókról, pontosabban az ő életük megkönnyítéséről szól a könyv harmadik nagy fejezete. Mi legyen velük addig is? — teszi fel a kérdést. S az itt következő rész már a legkevésbé sem hasonlít az „általában” vett szociográfiai munkákra, Romány ugyanis *nemcsak a diagnózist állítja fel, de a receptet is megírja*, sőt még használati utasítást is mellékel hozzá. Konkréten: igen részletes, a valóság elmélyült ismeretére valló javaslatokat találunk ezekben a fejezetekben a tanyai lakosság életmódjának, lehetőségeinek megjavítására, fellendítésére vonatkozóan. S a sokféle javaslatból végül is valóságos *program* áll össze, amelynek célja a tanyán maradók életének megkönnyítése, a sajátos helyzetükből fakadó hátrányok mértékének csökkentése. Ezt a mindennapi gondok alapos ismeretére valló, tehát reális programtervezetet érzem a könyv másik, az előbb kiemelnél semmivel sem jelentéktlenebb értékének.

Nem kétséges, hogy más szemszögből vizsgálva a kérdést, vaskos tanulmányt lehetne írni arról, hogy eddig miért nem valósították meg ezeket a — teljesen kézenfekvő — elképzeléseket. A szerző azonban — nagyon helyesen — nem a nehézségekre, hanem az igényekre koncentrál, de a közigazgatási apparátus erős és gyérge oldalainak, képességeinek és korlátainak igen alapos ismerete

megóv
sége
érhető

Ez a
előrevi
könyv
amely
Bizott

Ченгер
Шёсень
ры

Боршю
из

Куш П
но

Дзур М
но

ИЗ ПР

Браш 3
ш

СПЕЦ

megóvja attól, hogy túlzott — a szűk-ségesnél nagyobb — idealizmussal elérhetetlen célokat tűzzön ki.

Ez a józanul mértéktartó, de mégis előrevívó szemlélet megtalálható a könyv Függelékét adó anyagban is, amely az MSZMP Bács-Kiskun megyei Bizottságának és a Bács-Kiskun me-

gyei Tanácsnak a megye tanyai lakos-sága helyzetéről és a várható változá-sokról hozott *együttes határozatát* tar-talmazza. A kidolgozott elméletek tehát nem maradtak meg a papíroson, hanem megelevenedtek a tanyák valóságos, mindennapi életében.

Hallász Péter

СОДЕРЖАНИЕ

Ченгери И.: Опыты ведения хозяйства как в предприятии в Папском госхозе	1
Шёвеньхазы З.: Актуальность фондоемкости оборотных средств и влияние на некото- рые показатели результативности в нескольких государственных хозяйствах	9
Бориш И.: Некоторые экономические вопросы использования основных средств в про- изводственных кооперативах в области Надькуншаг и в Краю средней Тиссы	21
Киш П.—Тараңкёзи Ф.: Новые хозяйственные связи птицеводства в продовольствен- ном хозяйстве и его финансовые вопросы в области Хайду-Бихар	29
Дзур М.—Варга Д.: Формирование отношения затрат и дохода при производстве крас- ного перца	41

ИЗ ПРАКТИКИ ВЕДЕНИЯ ХОЗЯЙСТВА

Браш З.—Халас П.: Экономические проблемы новых свиноводческих ферм работаю- щих на промышленной основе на примере госхоза «Ханшаг»	53
---	----

СПЕЦИАЛЬНАЯ ЛИТЕРАТУРА

I N H A L T

<i>Osepregi, I.</i> : Betriebswirtschaftliche Erfahrungen im Staatsgut Pápa	1
<i>Sövényházy, É.</i> : Saisonalität und Wirkung der Umlaufmittelbindung auf die Effektivitätsziffern in einigen Staatsgütern	9
<i>Borsos, J.</i> : Einige ökonomische Probleme der genossenschaftlichen Grundmittelwirtschaft	21
<i>Kis, P.</i> — <i>Taraczközi, F.</i> : Neuartige Wirtschaftsverbindungen in der Geflügelzucht	29
<i>Dzur, M.</i> — <i>Varga, Gy.</i> : Kosten- und Einkommensverhältnisse in der Gewürz-paprikaproduktion	41

PRAKTISCHE WIRTSCHAFTSFÜHRUNG

<i>Brasch, Z.</i> — <i>Halász, P.</i> : Ökonomische Probleme in den neuen industriemässig produzierenden Schweineanlagen	53
--	----

FACHLITERATUR

C O N T E N T S

<i>Osepregi, I.</i> : Business management experience in the State Farm at Pápa	1
<i>Mrs. Sövényházy, É.</i> : The seasonality of current assets operated in production and its impact on the indices of business success in certain state farms	9
<i>Borsos, J.</i> : Certain economic problems concerning the management of co-operative fixed assets in the areas of Nagyunság and Középtiszatáj (Middle Tisza Area)	21
<i>Kis, P.</i> — <i>Taraczközi, F.</i> : Modern economical relations in poultry breeding and its financial aspects in food economy of Hajdú-Bihar county	29
<i>Miss Dzur, M.</i> — <i>Varga, Gy.</i> : The development of cost-profit relations in seasoning paprika production	41

ON THE PRACTICE OF FARMING

<i>Mrs. Brasch, Z.</i> — <i>Halász, P.</i> : Economic problems of industrial pig-farms recently put in operation demonstrated by example of the State Farm at Lajta-Hanság	53
--	----

LITERATURE

GAZDÁLKODÁS

Mezőgazdasági üzemszervezési
és agrárközgazdasági folyóirat

Журнал организации и экономики предприятий
сельского хозяйства

Zeitschrift für Betriebsorganisation
und Agrarökonomik

Journal for farm economics and management

Revue d'économie rurale et d'organisation
des entreprises agraires

SZERKESZTIK:

Csete László, Dobos Károly, Enese László (felelős szerkesztő), Horváth József,
Pósvai Lajos (szerkesztő), Romány Pál (a szerkesztőség elnöke), Simka István,
Szilágyi Sándor, Tóth Mihály, Tóth Jenő

SZERKESZTŐSÉG: 1093 Budapest, IX., Zsil u. 3—5. Agrárgazdasági Kutató Intézet
Telefon: 336—140

FELELŐS KIADÓ: a Hírlapkiadó Vállalat Igazgatója

1085 Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.

Telefon: 343—100, 142—220

Megjelenik havonta, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium folyóirataként,
a Magyar Agrártudományi Egyesület közreműködésével

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknel,
a posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlapirodánál (KHI, Budapest, V.,
József nádor tér 1. Telefon: 180-850, postacím: Posta Központi Hírlapiroda, 1900
Budapest) közvetlenül, vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96
162 pénzforgalmi jelzőszámára.

Előfizetési díj: egész évre 144,— Ft, fél évre 72,— Ft

73.986 Egyetemi Nyomda, Budapest. Felelős vezető: JANKA GYULA igazgató

INDEX: 25.341

Ára: 12,— Ft

81.8
G 25
cop. 1